

Cemeg feintiol

Cyflwyniad

Mae'r eirfa hygyrch yn cynnwys delweddau, enghreifftiau, canllawiau ynganu a gwybodaeth arall i helpu'r dysgwyr i bontio'r bwlch rhwng termau allweddol **cemeg feintiol** a'u diffiniadau. Ynghyd â'r rhestr o dermau allweddol, modelau Frayer, ac adnoddau datrys diffiniadau, mae'n rhan o'r pecyn cymorth termau allweddol ar gyfer y pwnc hwn.

Segmentau

Mae'r segmentau canlynol yn cael eu defnyddio i ehangu'r termau. Mae pob sleid wedi'i rhannu'n segmentau:

- **Mewn geiriau eraill:** diffiniad sy'n fwy addas i'r dysgwyr.
- **Arwyddo:** dolenni at eirfa gemeg BSL y Scottish Sensory Centre, sy'n cael ei chynnal gan Brifysgol Caeredin. Mae hon yn cynnwys cyfieithiad BSL o lawer o'r termau allweddol. Mae rhai termau ychwanegol wedi'u cynnwys o eiriadur Iaith Arwyddion Prydain. Gall dod ar draws yr un wybodaeth mewn fformatau gwahanol fod o fudd i bob dysgwr.
 - ✓ Darllenwch ragor am godio deuol: rsc.li/4jMntkv.
 - ✓ Dysgwch ragor am ddefnyddio Iaith Arwyddion Prydain wrth addysgu: rsc.li/4jr7FUD.
- **Dweud:** mae'n helpu'r dysgwyr i wybod sut mae ynganu pob term allweddol.
- **Dadansoddi:** mae'n dadansoddi'r termau allweddol yn rhannau geiriau cyfansawdd i ddatgelu rhagor am ystyr pob term.
- **Geiriau tebyg:** mae'n rhestru geiriau sydd â'r un ystyron neu ystyron tebyg iawn i'r term allweddol, lle gallai fod yn briodol i'r dysgwyr gyfnewid un gair am y llall (er enghraifft, berfenw'r un ferf).
- **Enghraifft:** enghraifft o'r gair yn cael ei ddefnyddio neu'r gair mewn cyd-destun a fydd yn debygol o fod yn fwy cyfarwydd i'r dysgwyr.
- **Peidio â drysu â:** camsyniadau cyffredin perthnasol i'r dysgwyr fod yn ymwybodol ohonynt.
- **Cyd-destunau eraill:** cyd-destunau eraill lle gallai'r dysgwyr ddod ar draws y gair, er enghraifft mewn ffiseg neu fioleg.

Sut mae defnyddio'r eirfa hygyrch

Mae hwn yn adnodd amlbwrpas. Dyma rai syniadau ar sut mae ei ddefnyddio.

- Argraffwch ef fel llyfryn a'i roi i gydweithwyr sy'n canolbwyntio ar y Gymraeg/Saesneg fel Iaith Ychwanegol neu Anghenion Addysgol Arbennig. Defnyddiwch yr adnodd gyda'r dysgwyr i weithio ar eirfa cyn eu gwersi cemeg.
- Rhwch sleidiau penodol mewn cyflwyniadau eraill, i dynnu sylw at y ffaith eich bod yn cyflwyno term newydd i'r dysgwyr.
- Defnyddiwch yr adnodd ar gyfer adolygu ar ôl gwrs oedd yn cynnwys y term allweddol.
- Argraffwch fersiwn o'r adnodd gyda dim ond y ddelwedd a'r diffiniad 'mewn geiriau eraill' a defnyddiwch hwn fel sail ar gyfer gweithgaredd rydych chi'n ei greu eich hun.
- Gofynnwch i'r dysgwyr ddadansoddi'r diffiniadau o dermau allweddol ymhellach, gan ddefnyddio diagramau wedi'u labelu.
- Gallwch greu cardiau fflach adolygu drwy argraffu sawl sleid ar un ddalen o bapur.

Golygwch y sleidiau i addasu'r cynnwys i weddu orau i'ch dysgwyr, e.e. dileu cynnwys y segmentau a gofyn i'r dysgwyr eu llenwi. Mae hyn yn annog y dysgwyr i ddefnyddio'u cyfalaf gwyddoniaeth a gall ei gwneud hi'n haws i'r dysgwyr rannu gwybodaeth sydd ganddynt yn barod ymysg eu cyd-ddysgwyr cyn i'r cynnwys gael ei drafod yn y dosbarth.

Cyflwynir y termau allweddol yn nhrefn yr wyddor, o fewn is-bynciau. Gallwch aildrefnu'r pecyn sleidiau yn y ffordd sy'n gweddu orau i'r ffordd rydych chi'n defnyddio'r eirfa.

Ar gyfer dysgwyr sydd angen mwy o gymorth

Defnyddiwch animeiddiadau i sgaffaldio'r pecyn sleidiau i'r dysgwyr sydd angen mwy o gymorth llythrennedd, er mwyn cyflwyno pob segment yn ei dro.

Ystyriwch ddefnyddio'r swyddogaeth cyfieithu yn PowerPoint. Ewch i'r tab adolygu, dewiswch cyfieithu, rhwch yr iaith a ddymunir ac yna amlygwch y testun perthnasol o'r blychau testun ar y sleidiau.

Defnyddiwch swyddogaeth siarad PowerPoint er mwyn i'r dysgwyr gael fersiynau sain o'r termau allweddol (edrychwch ar bit.ly/4jMcrrx).

Metawybyddiaeth

Grymuswch y dysgwyr drwy ddefnyddio awgrymiadau metawybyddol ochr yn ochr â'r eirfa hon. Dyma rai syniadau.

- **Cynllunio:** gofynnwch i'r dysgwyr ddefnyddio'r cyfalaf gwyddoniaeth sydd ganddynt yn barod drwy ofyn iddynt eu hunain, 'Ydw i wedi gweld neu ddefnyddio'r termau allweddol hyn o'r blaen? Ydw i wedi gweld delweddau fel

rhain o'r blaen? Os felly, ble? Beth ydw i'n ei wybod yn barod am y termau allweddol hyn, a fydd yn fy helpu i ddeall eu hystyr?

- **Monitro:** gofynnwch i'r dysgwyr ofyn iddynt eu hunain, 'Pa mor hyderus ydw i gyda'r termau hyn? Pa segmentau ar y sleidiau sydd fwyaf defnyddiol i mi? Ydw i'n gallu canolbwyntio ar y segmentau hyn?'
- **Gwerthuso:** gofynnwch i'r dysgwyr ofyn iddynt eu hunain, 'Pa sleid oedd yr help mwyaf i mi? Yn y dyfodol, sut gallaf ddefnyddio geirfâu fel hyn i fy helpu i ddysgu geiriau newydd?'

Cymorth a herio

Rhowch gynnig ar y gweithgareddau hyn gyda dysgwyr sydd angen rhagor o gymorth.

- **Llenwi'r bylchau:** rhowch gopi o'r sleid i'r dysgwyr gyda'r term allweddol ar goll. A ydynt yn gallu cofio'r gair sy'n cyfateb i'r diffiniad a'r llun?
- **Gêm lluniau:** dangoswch y llun sy'n gysylltiedig â therm allweddol yn araf – ydy'r dysgwyr yn gallu dyfalu'r gair?
- **Gêm disgrifio:** rhannwch y sleidiau termau allweddol i'r dysgwyr a fydd wedyn yn gweithio mewn paru. Rhaid i ddysgwr rhif un geisio disgrifio'r term allweddol i ddysgwr rhif dau heb ddefnyddio'r geiriau penodol rydych chi wedi'u hamlygu ar y sleid.
- **Darllen yn uchel:** gofynnwch i'r dysgwyr ymarfer dweud y termau allweddol gyda phartner neu fel dosbarth, gan ddefnyddio'r canllaw ynganu i helpu.

Rhowch gynnig ar y gweithgareddau hyn gyda dysgwyr sydd angen rhagor o her.

- **Llenwi'r bylchau:** rhowch gopi i'r dysgwyr o'r sleid gyda dim ond y termau allweddol arni. A ydynt yn gallu cwblhau'r wybodaeth arall?
- **Ymarfer arholiad:** gofynnwch i'r dysgwyr ysgrifennu eu cwestiwn arholiad tri-marc eu hunain ar sail term allweddol ac wedyn creu cynllun marcio.
- **Model Frayer:** gofynnwch i'r dysgwyr lunio eu model Frayer eu hunain ar sail term allweddol.
- **Modelu:** gofynnwch i'r dysgwyr ddychmygu sut byddai delweddau go iawn o'r termau allweddol yn edrych (yn hytrach na'r diagramau a ddarperir). Mae'r cwestiwn hwn yn gallu arwain at drafod modelau, graddfeydd, a beth mae modd/nad oes modd ei weld â'r llygaid ac ati.

- ✓ Darllenwch ragor am ddefnyddio nifer o fodelau i gyfleu'r un syniad: rsc.li/4jMOq7D.

Adnoddau cymorth eraill ar gyfer termau allweddol

Mae'r adnodd hwn yn rhan o'r cymorth termau allweddol ar gyfer pwnc **cemeg feintiol**. Mae'r adnoddau cysylltiedig canlynol ar gael yn rsc.li/3Gi9HHN:

- Rhestr o'r termau allweddol – geirfa wedi'i dewis yn ofalus gyda diffiniadau, y bydd y dysgwyr yn dod ar ei thraws wrth astudio'r pwnc hwn yn y cyfnod allweddol hwn
- Datrys diffiniadau – lle gall y dysgwyr roi'r diffiniadau o dermau allweddol at ei gilydd a defnyddio eu dealltwriaeth o'r termau i gwblhau brawddegau
- Modelau Frayer – ffordd i'r dysgwyr drefnu eu dealltwriaeth o eirfa newydd drwy weithio drwy bedwar pedrant cysyniadol: archwilio, dadansoddi, egluro, cyfnerthu.